

53 - 3187/1
05.03.2024

Архивски збирка:	год.
Рок на чување:	20 год
Потпиш:	

ИЗВЕШТАЈ ЗА РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ

1. Податоци за избраната Програма

Име на програмата:

- интердисциплинарни проекти

Сектор (организациона единица) надлежен за спроведување на програмата:

- Сектор за дејности од областа на културата и уметноста, Одделение за интердисциплинарни проекти и креативни индустриси,

Вид на програмата

- Хоризонтална
 Вертикална

Како програмата е поврзана со Стратегијата за родова еднаквост 2022-2027:

Вклучувањето на родовата еднаквост во културата, од закондавствен аспект е регулирано со Уставот на Република Северна Македонија и со Законот за еднакви можнсти на мажите и жените, а интегрирањето на родовата преспектива во Министерството за култура се одвива преку политиките, стратешките документи и буџетот на Министерството за култура, каде при изготвување на годишниот буџет годишно се издвојува по една буџетска програма со родово сензитивни карактеристики.

Програмата е поврзана со Нацрт-стратегијата за родова еднаквост (2021-2026) која е во собраниска процедура за усвојување, и тоа во согласност со Специфична цел од Стратегијата 2.11. Унапредување на родовата еднаквост во културата, со која се очекува од Министерството за култура да се постигне зголемено учество на жени во проектите за култура и воведување на родова статистика за носителите на проекти, поспецифично, очекуван резултат 2.11.2 Родовите прашања да бидат повидливи во културните настани и 2.11.3 Промовирани авторки во македонска

книжевност и преведени дела од странски авторки. Исто така, програмата е поврзана со Годишната програма на Министерството за култура за 2023 година од областа на литературата и издавачката дејност, врз база на Годишните конкурси за 2023 година по дејности и Годишниот конкурс за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност за 2023 година со Пријава за проект од областа на литературата и издавачката дејност за 2023, каде во приоритети под точка 9. стои Поттикнување на литературното творештво на жени авторки од Република Северна Македонија

2. Вовед

Министерството за култура својата програма ја формира врз база на распишани конкурси, согласно одредбите од Законот за култура („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/98, 49/03, 82/05, 24/07, 116/10, 47/11, 51/11, 136/12, 23/13, 187/13, 44/14, 61/15, 154/15, 39/16, 11/18 и 11/18). Така, во 2023 година во Буџетот на Министерството за култура средствата се распределуваа врз база на распишани Годишни конкурси за финансирање на проекти од национален интерес во културата за 2023 година по дејности и области, со кои се финансираат проекти и програми од национален интерес на националните установи од областа на културата, физички и правни лица, а под правни лица се подразбираат установи од областа на културата (локални или приватни), здруженија, сојузи, асоцијации, трговски друштва, трговци поединци и слично, регистрирани во Република Северна Македонија за дејности од областа на културата. На Конкурсите беа финансиирани проекти во следниве дејности и области:

- **заштита на културното наследство (музејска дејност и заштита на нематеријалното културно наследство, библиотечна дејност, заштита на недвижно културно наследство и заштита на аудиовизуелни добра);**
- **визуелни уметности, архитектура и дизајн;**
- **музичка и музичко-сценска дејност и фолклор;**
- **драмска дејност;**
- **литература и издавачка дејност;**
- **меѓународна соработка;**
- **интердисциплинарни проекти;**

Во рамките на Буџетот на Министерството за култура во 2023 година, како и Програмата која се добива врз основа на објавените конкурси, не се одвојуваат наменски и директни буџетски средства за програми кои се родово-буџетски сензитивни, меѓутоа во конкурсните критериуми во 2023 година во Годишните конкурси за финансирање проекти од Национален интерес по одделени дејности и области во културата за 2023 година, кај поголемиот број на дејностите и области воведен е општ приоритет за вреднување на проектите, поточно дека тие можат да бидат „Проекти наменети за лица со посебни потреби, или лица од социјално-ранливи категории, или маргинализирани групи и сл“.

Оваа програма е остварување на дел од стратешките насоки и приоритети зададени во Националната стратегија, поточно приоритет 4.8. Независен културен сектор како еден од клучните фактори во создавањето на новите модели на практикување на културата. Исто така, независниот сектор има влијание врз

критичкото промислување на културата и во евалуацијата на одлучувачките процеси во културните политики. Европските културни практики говорат за клучно учество на независниот културен сектор во сите сегменти во културата на локално и на централно ниво. Целта е културната и уметничката продукција, да се етаблираат како неодминлив сегмент, преку кој граѓанинот ќе може да го преобликува општеството. Според својата организациска и содржинска структура, независниот културен сектор може да го трасира ваквиот пат на градење културна политика втемелена на принципите на демократизација, демонополизација, децентрализација и творечка автономија.

Во програмата за интердисциплинарни проекти, се опфаќаат проекти во кои се директно вклучени и родовите политики и тоа родовите принципи.

Во пријавата за Интердисциплинарни проекти, која содржи две (2) категории на проекти: Интердисциплинарни и Нови модели на јавни простори во културата, наведено е дека може да се аплицира за Интердисциплинарни проекти, категорија 1, точка 1.1 Подготовка и реализирање на проекти кои содржат активности од различни области на уметноста или интеракција на активности од областа на уметноста и од други дејности, како, на пример: уметност и наука, уметност и технологија, уметност и родови политики, уметност и образование итн., а како приоритети се дадени:

1. Проекти кои поттикнуваат учество на млади уметници од Република Северна Македонија;
2. Проекти кои поттикнуваат интеркултурен дијалог;
3. Проекти кои применуваат алтернативни, гранични и експериментални уметнички изрази;
4. Проекти наменети за лица со посебни потреби или за социјално-ранливи категории и сл.;
5. Проекти кои работат на развој, управување и тестирање на нови модели на јавни простории културни содржини, кои одговараат на потребите на современата културно-уметничка сцена и во поширок контекст се општествено релевантни за заедницата;
6. Проекти кои стимулираат интерсекторско поврзување меѓу јавниот и независниот културен сектор.

Оваа категорија на проекти, која што се финансира од Програмата 72-Трансдициплинарни проекти во Министерството за култура, а која што се води преку *Одделението за креативни индустриски и интердисциплинарни проекти, Сектор за дејности од областа на културата и уметноста*.

3. Позадина/контекст

Родовите нееднаквости во областа на културата може да се намалат со директно стимулирање и финансирање на проекти кои ја истражуваат позицијата на жената и мажот во историјата, но и проекти од областа на создавање на тековно творештво и современа уметност, како и истражувања во културата, кои критички ги обработуваат социјалните, етичките и естетските и други аспекти во општеството од областа на родовите политики, позицијата на жените и мажите,

но и останатите маргинализирани групи, трансродовите лица и сексуалните малцинства. Родовите нееднаквости може да се намалат и со финансирање на проекти чиј што подносител/и и автори/ки се жени, но и проекти кои треба да ги истражуваат условите поради кои жените немаат еднакви можности со мажите да се изразат/искажат во културата, со цел овие препреки да бидат бидат отстранети преку обезбедување на институционална или финансиска поддршка и слично.

4. Остварени резултати, промени и влијанија (се следат почетните состојби и индикаторите кои укажуваат на промени)

Преку воведување на финансирање на проекти кои се однесуваат на ранливите категории (лица со посебни потреби, или социјално-ранливи категории, или маргинализирани групи и слично) во општите конкурсни критериуми, како и со воведувањето на родовите политики како посебна тематска целина во Конкурсот за финансирање на проекти од национален интерес за 2023 година и Интредисциплинарните проекти, директно се стимулира поддршка на родовите политики и еднаквите можности, како категорија во програмите на Министерството за култура. Родовиот принцип и досега индиректно бил вклучен и во програмите на Министерството за култура од аспект на поддршка на голем број на жени уметници и творци, и проекти на стручни лица во дејностите од културата, но и од аспект на обработени теми во областа на заштитата на материјалното и нематеријалното културно наследство од историска перспектива, сепак со воведувањето

5. Анализа на буџетски алокации (планирани и потрошени средства, по корисник, дополнителни средства, специфични трошоци за жени).

Во анализата на буџетските алокации можете да се водите од:

Анализа на потрошениите средства во однос на поставените индикаторите за таа програма;

Процентуалната распределба на трошоците на мажите и жените;

Анализа на ефектите и влијанието во остварување на индикаторите на програми специфично наменети за

Во согласност со член 65 став (4) од Законот за културата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/98, 49/03, 82/05, 24/07, 116/10, 47/11, 51/11, 136/12, 23/13, 187/13, 44/14, 61/15, 154/15, 39/16 и 11/18), Министерството за култура денеска, петок (10.2.2023 год.), на својата веб-страница (www.kultura.gov.mk) ги објави резултатите од Годишните конкурси за финансирање проекти од национален интерес по одделни области и активности од културата за 2023 година.

Во системот се евидентирани 3355 пријави, поднесени од: физички лица, здруженија, сојузи, асоцијации, трговски друштва, трговци поединци и други правни лица регистрирани во Република Северна Македонија, во согласност со закон. Критериумите, приоритетите и мерилата врз чија основа се вршеше оцена на проектите по одделни дејности беа содржани во Годишните конкурси за финансирање проекти од национален интерес по одделни области и активности од културата за 2023 година. Министерството за култура во 2023 година поддржа проекти кои се во функција на развојот, афирмацијата и промоцијата на

културата, заштитата и промоцијата на културното наследство на нашата земја и сето тоа дополнето со проекти од младите и за младите. Особено беше посветено внимание на еднаквата родова застапеност, на инклузијата на лицата со попреченост и на интеркултурниот дијалог. Критериумите, приоритетите и мерилата врз чија основа се врше оцена на проектите по одделни дејности, беа содржани во пријавите кои се составен дел на конкурсите. Вреднувањето на проектите и на програмите беше извршено од страна на комисии составени од стручни и компетентни лица во конкретната област, почитувајќи ги принципите на мултиетничност и непостоење на судир на интереси. Комисиите кои одлучуваа во врска со пријавите по дејности останаа доследни на принципите: квалитет на проектите, нивното значење за јавниот интерес во културата, нивната релевантност за потребите на граѓаните, поддршка на младите и стимулирање на нивната креативност, поддршка на проекти наменети за деца, поддршка на културите на етничките заедници, поддршка на проекти за ранливите и маргинализираните, како и принципот на родова еднаквост. Значајна поддршка е дадена и на проектите преку кои се промовираат еднакви можности за сите (мултикултурни вредности во општеството, родова рамноправност, инклузија на лица со посебни потреби, социјално ранливи групи итн.). Категориите, приоритетите, критериумите и мерилата врз чија основа се врше оцена на проектите по одделни дејности, беа содржани во пријавите кои се составен дел на конкурсите

Во буџетот за 2023 година се зголемени и средствата за комунални услуги за установите од областа на културата, зголемени се и блок-дотациите како и капиталните дотации за општините од 1 на 20 милиони денари. За капиталните расходи, пак, во предлог Буџетот за културата за 2023-та, предвидени се 6,4 милиони евра. Како ставки остануваат и Програмата за „Културно наследство во опасност“ и поддршката на младите чие внимание останува на заштитата на културното наследство..

Во согласност со член 70 од Законот за културата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/98, 49/03, 82/05, 24/07, 116/2010, 47/2011, 51/2011, 136/12, 23/13, 187/13, 44/14, 61/15, 154/15, 39/16 и 11/18), националните установи во јуни во тековната година за наредната година доставуваат до Министерството за култура нацрт-годишна програма за работа на установата. Во нацрт-годишната програма се изразени средствата потребни за: програмски активности, оперативни трошоци на установата, плати и други надоместоци за вработените и за надворешните соработници кои ќе се ангажираат за остварување на програмата, материјалните трошоци и трошоците за инвестициско одржување, осигурување, адаптација и набавка на опрема за установата. Нацрт-годишната програма содржи проекти со спецификација на трошоците по намени и активности. Во нацрт-годишната програма се изразуваат средствата што се планира да се остварат по други основи, како: сопствени приходи, приходи од услуги и донацији. Министерството за култура на Република Северна Македонија ги објавува и резултатите за поддржаните проекти на Повикот за националните установи од областа на културата, објавен во јуни 2023 година, на кој во законски

утврдениот рок беа поднесени 1615 пријави за проекти кои се содржани во нацрт-годишните програми за работа на националните установи

Во однос на посебните дејности во програмата од аспект на родово буџетирање ги издвојуваме следните проекти :

Програмата на Секторот за дејности од областа на културата и уметноста, Одделение за креативни индустриски и интердисциплинарни проекти,

Поткатегорија :Интердисциплинарни проекти

Оваа програма е остварување на дел од стратешките насоки и приоритети зададени во Националната стратегија, поточно приоритет 4.8. *Независен културен сектор како еден од клучните фактори во создавањето на новите модели на практикување на културата.* Исто така, независниот сектор има влијание врз критичкото промислување на културата и во евалуацијата на одлучувачките процеси во културните политики. Европските културни практики говорат за клучно учество на независниот културен сектор во сите сегменти во културата на локално и на централно ниво. Целта е културната и уметничката продукција, да се етаблираат како неодминлив сегмент, преку кој граѓанинот ќе може да го преобликува општеството. Според својата организациска и содржинска структура, независниот културен сектор може да го трасира ваквиот пат на градење културна политика втемелена на принципите на демократизација, демонополизација, децентрализација и творечка автономија.

Во 2023 година во програмата на годишниот конкурс за финансирање проекти нацрт -годишните програми на националните установи од областа на литературата и издавачката дејност поддржани се 24 национални установи со број на проекти 30 во вкупен износ од 200.079.387.000 денари

Во програмата за финансирање на проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност -други корисници во 2023 година поддржани се 1946 проекти (99 физички лица и 1847 правни субјекти) со буџет од 42.078.533 денари од кои жени носители 38 со буџет од 2,796,194 денари додека мажи 61 со буџет од 5,196,512

Во програмата за финансирање на проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност - манифестации во 2023 година поддржани се 160 проекти со буџет од 6.679.843 од кои 2 физички лица и 37 правни субјекти. За носителот на проектот жена определни се 204,236 денари додека за спротивниот пол маж 163,389 денари.

Во 2023 година во програмата на годишниот конкурс за финансирање проекти од нацрт -годишните програми од областа на интердисциплинарните проекти поддржани се 86 проекти (21 физички лица и 67 правни субјекти) со вкупен износ од 2.631.455,00 денари, од кои жени носители 15 проекти а мажи 6 со распределен буџет од 234,8030 денари.

Интердисциплинарни проекти со родова компонента од аспект на поттикнување на ангажирање на жената во културниот живот во Република Македонија за 2023 во различни уметнички дејности, кои обработуваат одредени актуелни социјални, политички и уметнички теми во општеството имаат за цел поттикнување и подобрување на учеството на жената во културниот живот на РМ

за таа цел Министерството за култура финансираше проекти и активности во функција на поправање на стереотипните рамки за улогата на жената во општеството, особено на жените кои се припадници на маргинализирани етнички и социјални групи, како и за потребата од слободно изразување во уметноста за теми кои го обработуваат општествениот статус на жената.

6. Тесни грла и научени лекции (Како можеме да ја подобриме во иднина политиката/програмата за да обезбеди подобри резултати согласно дефинираните индикатори)

Министерството за култура, преку родово буџетската анализа, прави обид да ги интегрира родовите аспекти во програмите од областа на културата со цел да го придвижи намалувањето на родовиот јаз и редефинирањето на улогата на жената во македонската култура и уметничка историја. Ваквите определби се во согласност со напорите на Владата на Република Северна Македонија да ја унапреди еднаквоста на жените и мажите и да промовира вредности со кои ќе се намалат стереотипите и да се поттикне еднаквоста во сите сфери на општественото живеење.

Родовото буџетирањето е вградено во програмата на Министерството за култура во областа на Интредисциплинарните проекти кои наменски ја третираат во релацијата со родовите политики на уметноста и културата. Но, родовото буџетирање се забележува и како програмските приоритети на некои од националните установи од областа на културата кои делуваат во областа на музејската дејност и нематеријалното културно наследство. Но сепак, родово сензитивни проекти можат да се најдат и во останатите дејности во културата, кои се подржани и финансирали од Министерството за култура, но за кои треба да се спроведат дополнителни анализи и истражувања. За таа цел, во конкурсните пријави за Годишните конкурси за 2023 година, кои беа објавени во октомври 2022 година, беше воведена графа во која требаше да се наведат број на лица кои се носители на проектите по пол/род. Истата практика опродолжи и во конкурсните пријави за 2024 година.

Стратешкото планирање е сегмент, на кој треба повеќе да се поработи во иднина, бидејќи е еден од начините да се воочи и предвиди родовото-одговорно буџетирање, но за да се спроведе целосно, потребна е детална анализа на програмите на националните установи и на финансираниите проекти од страна на Министерството за култура, од аспект на воочување на родово-сензитивни програми и активности, како процес од каде ќе се добијат конкретни бројки и статистички родово-разделени податоци. Сето тоа е неопходно, за да се дефинираат родовите индикатори кои би се користеле при изработка на идните стратешки планови.

7. Заклучоци и препораки

Ставовите и верувањата за правилното родово однесување во целокупната културна средина произлегуваат од усвојување од современите тенденции и критички правци во современата естетска и критичка мисла, современата

антрополгија, родовите студии, современата теорија на уметност, а од таму како интердисциплинарен пристап произлегуваат рецентни и нови уметнички и естетски практики кои уметноста ја третираат, не само како чин на естетско облагородување и исполнување на естетските пориви на уметникот, но и како и како поле за воспоставување на современа дебата преку уметноста/културата за новите социјални превирања во општеството и како можност за воспостанување на социјални и општествени промени.

Министерството за култура ќе продолжи да работи на поддршка на иницијативи за промоција на уметнички, книжевни, научно истражувачки проекти и проекти од областа на културата, историјата, историјата на уметноста, етнологијата итн., за промовирање на жените како активни учесници во овие случајувања и како дел од светската историја. Се очекува дека на овој начин ќе се надминат стереотипите и низ позитивни примери, културни и едукативно воспитни иницијативи, ќе се поттикне намалувањето на родовиот јаз во областа на културата и унапредување на еднаквоста.

Поттикнувањето на вклучување на родово-сензитивни програми/проекти кои се спроведуваат од националните установи е еден од начините како да се подбri родовото буџетирање, но затоа се потребни обуки за родово-одговорно буџетирање и стратешко планирање кои ќе се спроведуваат во установите од културата

Подготвил: Сибела Алимовска
Координатор за еднакви можности



МИНИСТЕР,
Бисера Костадиновска-Стојчевска

